

dr hab. Piotr GAWLICZEK, prof. UWM
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Warszawa, 28 września 2022 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej na temat:

**Determinanty implementacji rekomendacji zawartych
w strategicznej koncepcji bezpieczeństwa morskiego
Rzeczypospolitej Polskiej w świetle doświadczeń wybranych państw**
opracowanej przez Panią mgr Agnieszkę ADAMUSIŃSKĄ
pod kierunkiem naukowym

Pana kontradm. prof. dr. hab. Tomasza SZUBRYCHTA

Za podstawę opracowania recenzji przyjęto uchwałę Rady Dyscypliny Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych w Gdyni nr 40/2022 z dnia 24 czerwca 2022 roku oraz pismo w tej sprawie sygnowane przez kierownika Działu Nauki i Rozwoju Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni Pana kmdr. rez. dr. inż. Gustawa Michalca. W toku opracowywania niniejszego dokumentu kierowano się zapisami umowy o dzieło, określającymi szczegółowe zasady dot. sporządzania recenzji - §2, pkt 5.

Prawem autora recenzji chciałbym nakreślić kilka pól, na tle których przyszło dzisiaj naukowcom prowadzić badania. Kontekst jest zawsze bardzo ważny w odczytywaniu proponowanych treści. W tym wypadku (praca doktorska) wręcz niezbędny w sporządzeniu piramidy logicznej eksplorowanego obszaru. Odniesienie danych, przewidywanie znaczenia i ich komentowanie, ma sens jedynie w kontekście analizowanego obszaru.

Trzeba podkreślić, że praca powstała w czasie bardzo ważnym dla świata i wyjątkowym dla Polski. A także niecodziennym dla Uczelni, która obchodzi stulecie powstania.

W czasie wielkich ruchów globalnych, próbujących zmienić porządek świata, w czasie toczącej się wojny na Ukrainie, uszkodzenia w trzech punktach jednocześnie nitek bałtyckich gazociągów Nord Stream (mając nadzieję, że incydent jest jedynie zbiegiem okoliczności, problemem konstrukcji inżynierskich, ale też biorąc pod uwagę epizod terrorystyczny czy, wręcz, nowy środek walki w toczącej się wojnie) – powstaje praca naukowa na temat uwarunkowań bezpieczeństwa morskiego Rzeczypospolitej Polskiej.

1. PODSTAWOWE DANE O KANDYDATCE DO STOPNIA DOKTORA

Pani mgr Agnieszka ADAMUSIŃSKA ukończyła w 2003 roku, z wyróżnieniem, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 2005 uzyskała tytuł magistra na Université Marne-la-Vallée w Paryżu, na kierunku nauk politycznych. W roku 2007 ukończyła polsko-francuskie europejskie studia doktoranckie. Od kilkunastu lat pracuje w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego w Departamencie Zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi.

2. INFORMACJE O OCENIANEJ ROZPRAWIE DOKTORSKIEJ

a) Tytuł rozprawy doktorskiej, stanowiącej podstawę ubiegania się o nadanie mgr. Agnieszce ADAMUSIŃSKIEJ stopnia doktora: *Determinanty implementacji rekomendacji zawartych w strategicznej koncepcji bezpieczeństwa morskiego Rzeczypospolitej Polskiej w świetle doświadczeń wybranych państw.*

b) Ocena układu rozprawy doktorskiej

Przedstawiona recenzentowi rozprawa doktorska składa się z 10 części:

- wstępu,
- czterech głównych rozdziałów,
- zakończenia,
- bibliografii,
- wykazu rysunków,

- wykazu tabel,
- wykazu załączników.

We wstępie Autorka uzasadnia zdecydowaną potrzebę podjęcia działań na rzecz bezpieczeństwa morskiego, tym samym wykazuje celowość podjętych przez nią badań naukowych we wskazanym obszarze. Rozdziały od pierwszego do czwartego, to:

- zdefiniowanie języka i terminologii,
 - otoczenia i uwarunkowań:
 - geograficznego,
 - geopolitycznego,
 - militarnego,
 - ekonomicznego,
 - porządku publicznego,
 - społecznego,
 - ekologicznego
 - rys historyczny funkcjonowania sił morskich, w tym Marynarki Wojennej RP, od inicjatyw przedrozbiorowych do stanu i praktyk w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.
 - nakreślenie sytuacji obecnej w siłach morskich:
 - stanu prawnego,
 - trudności politycznych i militarnych,
 - problemów charakteru społecznego,
 - zderzenie ww. pierwiastków z modelami oraz mechanizmami funkcjonowania i kierunków rozwoju marynarek z wyodrębnionymi dokumentami strategicznymi:
 - francuskiej,
 - australijskiej,
 - tureckiej,
 - fińskiej
- oraz marynarek o modelu bez wyodrębnionych dokumentami strategicznymi działań na rzecz bezpieczeństwa morskiego:
- marynarki greckiej,

- marynarek państw bałtyckich.
- zaproponowanie przez Autorkę modyfikacji aktualnie podejmowanego planowania strategicznego bezpieczeństwa morskiego i wskazanie zasadnych zmian, służących wypracowaniu **docelowego modelu** Marynarki Wojennej RP, a także sugestie sposobów rozwiązania trudności o charakterze politycznym, militarnym (inicjatywy wojskowe na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa morskiego) i społecznym (uruchomienie mechanizmów działających sprzyjająco wdrażaniu zmian).

Ogólne podsumowanie procesu badawczego dysertacji Autorka zawarła w **zakończeniu** (s. 308).

Praca nie posiada osobnego rozdziału zawierającego wnioski. Oceniam to pozytywnie, jako że cały rozdział czwarty (proponycja implementacji strategicznej koncepcji bezpieczeństwa morskiego RP) jest wnioskowaniem ze zderzenia historii MW RP ze stanem naszych sił morskich i przykładowych międzynarodowych marynarek.

Kolejną część dysertacji zajmuje bogata **bibliografia** (łącznie 275 pozycji) z podziałem na:

- materiały źródłowe (5),
- akty normatywno-prawne i dokumenty (51),
- publikacje zwarte (99),
- artykuły (66),
- publikacje internetowe (53).

Pracę kończy **wykaz rysunków** (17), **wykaz tabel** (2) oraz katalog **załączników** (3).

W załącznikach przedstawiono:

- kwestionariusz wywiadu eksperckiego,
- wykaz szkół realizujących innowacje pedagogiczne w zakresie edukacji obronnej,
- przykładowe konspekty zajęć Klubu Morskiego funkcjonującego w Szkole Podstawowej nr 4 w Kraśniku oraz wykaz tematów lekcji.

Oceniam układ dysertacji jako logiczny, konsekwentny w prezentowaniu procesu badawczego.

c) Ocena zastosowanego piśmiennictwa w ramach rozprawy doktorskiej

Autorka zgromadziła bogaty katalog pozycji bibliograficznych, którymi ukorzenia swój proces badawczy w źródłach, odnosi do nich, porównuje. Wychodzi poza ramy materiałów polskojęzycznych. Przywołuje i swobodnie porusza się w międzynarodowej konwencji prawnej. Zgromadziła dokumenty porządkujące strategię bezpieczeństwa narodowego, w tym morskiego, wielu państw świata.

d) Wskazanie oraz ocena celu pracy

Celem pracy jest głęboko pojęte **odwrócenie** procesu degradacji marynarki wojennej, ratowanie infrastruktury i potencjału ludzkiego wraz z jego stuletnią tradycją i doświadczeniem militarnym.

Za **główny cel badań** Doktorantka przyjęła zidentyfikowanie kluczowych uwarunkowań i ograniczeń determinujących implementację rekomendacji zawartych w *Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP* oraz opracowanie zarysu koncepcji wdrożenia założeń tego dokumentu w świetle analogicznych mechanizmów, istniejących w innych krajach. Wśród **celów szczegółowych**, wynikających z dekompozycji celu głównego badań były: (1) określenie obecnego poziomu i ocena stanu bezpieczeństwa morskiego Rzeczypospolitej Polskiej, (2) zidentyfikowanie zagrożeń dla implementacji SKBM RP, (3) określenie prawidłowości wypływających z doświadczeń implementacji dokumentów strategicznych z zakresu bezpieczeństwa morskiego państwa w wybranych krajach i organizacjach międzynarodowych, (4) opracowanie naukowo uzasadnionej koncepcji implementacji SKBM RP.

Głównym problemem badawczym, rozpatrywanym w procesie badawczym było pytanie: jak prawidłowości wypływające z doświadczeń implementacji dokumentów strategicznych innych państw mogą być wykorzystane do wdrażania rekomendacji zawartych w *Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa*

Morskiego RP w Polsce. Co za tym idzie – jakie działania należy podjąć, aby zapewnić Polsce właściwy poziom bezpieczeństwa morskiego państwa. Pomocne w prowadzeniu badań było postawienie bardziej konkretnych pytań, tożsamyh z **problemami szczegółowymi**, porządkującymi tok rozumowania, a jednocześnie strukturę dysertacji: (1) jakie jest pojęcie i istota bezpieczeństwa morskiego RP? (2) jakie obowiązują obecnie zasady planowania strategicznego na rzecz bezpieczeństwa morskiego RP? (3) jakie istnieją obecnie koncepcje rozwoju Marynarki Wojennej RP? (4) jakie zagrożenia o charakterze prawnym, politycznym, organizacyjnym, militarnym oraz społecznym determinują implementację Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP? (5) jakie dokumenty strategiczne w zakresie bezpieczeństwa morskiego państwa opracowały wybrane kraje, jakie prawidłowości wynikają z tych dokumentów w zakresie ich wdrażania? (6) na jakich zasadach odbywa się budowanie modelu rozwoju marynarek wojennych w państwach bez wyodrębnionych dokumentów strategicznych? (7) jak przeprowadzana jest implementacja strategii morskich organizacji międzynarodowych? (8) jak należy zmodyfikować zasady planowania strategicznego na rzecz bezpieczeństwa morskiego RP? (9) w jaki sposób należy wypracowywać i jaki powinien być docelowy model Marynarki Wojennej RP? (10) jaka powinna być koncepcja rozwiązań w zakresie przewyższenia politycznych, prawnych, organizacyjnych, militarnych i społecznych trudności uniemożliwiających implementację SKBM RP?

Wychodząc z pojęć o charakterze ogólnym, za **obszar badań** Doktorantka przyjęła tę część systemu bezpieczeństwa państwa, która odnosi się do spraw morskich. **Przedmiotem badań** uczyniła uwarunkowania determinujące implementację rekomendacji zawartych w *Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP* oraz przesłanki wpływające na wdrażanie rekomendacji, stanowiących istotę podobnych dokumentów strategicznych z dziedziny bezpieczeństwa morskiego państwa (lub organizacji międzynarodowych) wybranych krajów trzecich (o nadmorskim położeniu) lub podmiotów międzynarodowych.

W ramach wstępnie założonej **głównej hipotezy roboczej** Doktorantka przyjęła, że identyfikacja prawidłowości wpływających z doświadczeń innych

państw we wdrażaniu dokumentów strategicznych pozwoli na wskazanie optymalnych mechanizmów implementacji *Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP*, będącej pierwszym polskim dokumentem strategicznym w obszarze bezpieczeństwa morskiego państwa. Stworzy to warunki dla podjęcia kompleksowych działań zmierzających do zapewnienia Polsce akceptowalnego poziomu tego podsystemu bezpieczeństwa oraz aktywnego włączenia się w realizację zadań sojuszniczych na akwenach morskich.

Takie sformułowanie hipotezy roboczej budzi moje wątpliwości. Czerpiąc z definicji hipotezy sformułowanej przez Mariusza Lipowskiego zabrakło mi konieczności zaistnienia w niej zdania logicznego, dostarczającego odpowiedzi na pytanie badawcze. Podobnie definiuje hipotezę Waclaw Pytkowski, twierdząc, że stanowi ona przypuszczenie wynikające z dotychczasowego stanu podejmowanych badań, opartych na nauce i adekwatnych do stanu wiedzy badacza. Zdanie to nie może mieć charakteru imperatywu, bo postawienie go niwelowałoby zasadność badania naukowego. Tak więc zabrakło mi pierwiastka przypuszczenia w treści hipotezy sformułowanej przez Doktorantkę.

Oceniam cel pracy jako ogromnie zasadny, weryfikujący się dzisiaj każdej przeżytej, kolejnej dobie. Dysertacja jest opracowaniem odpowiadającym pod względem ujęcia treści oraz zastosowanych metod badawczych wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Oceniam, że Doktorantka potraktowała temat w sposób właściwy naukowo, mieszcząc się w dziedzinie nauk społecznych. Uzasadnienie podjęcia przez Doktorantkę badań jest poprawne, świadczące o dobrym stopniu przygotowania do rozwiązywania poruszanych problemów.

e) Wskazanie oraz ocena zastosowanych metod badawczych

W procesie badawczym Doktorantka zastosowała standardową paletę metod badawczych, przy czym głównym kryterium doboru była racjonalizacja przebiegu oraz możliwości otrzymania obiektywnych wyników. Prowadzenie badań odbywało się z zastosowaniem metod wykorzystywanych adekwatnie do rozwiązywanych problemów. Oceniam, że użyte przez Doktorantkę narzędzia oraz techniki badawcze są właściwe, przy czym zdecydowaną wartością pracy są

ankiety. Poszczególne rozdziały rozprawy są logicznie powiązane. Autorka zastosowała w dysertacji m.in. metodę porównawczą, którą oceniam jako szczególnie przydatną.

Oceniam przyjęty kierunek procesu badawczego bardzo wysoko. Jest ogromna, nagląca potrzeba praktycznej wiedzy, a ta najprędzej będzie zebrana, gdy zderzy się potrzeby bieżące polskich sił morskich z szerokim spektrum marynarek świata o już prawidłowo, zadowalająco funkcjonujących strategiach, bądź ułomnych – co też daje podstawę do porównań i tworzy praktyczną wiedzę naukową. W ujęciu ogólnym rozprawa doktorska ulokowana jest w dziedzinie nauk społecznych, natomiast w ujęciu węższym - mieści się w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

f) Ocena części dotyczącej omówienia wyników badań

Autorka referuje wyniki badań już w rozdziale 2.0, gdzie wykazuje niespójność polskich unormowań prawnych w zakresie bezpieczeństwa morskiego. Stwierdza, po przeanalizowaniu, brak konsekwencji w systemie finansowania morskich projektów modernizacyjnych i uzależnieniu ich kształtu oraz realizacji od sytuacji politycznej.

Mimo braku rozdziału dedykowanego wynikom badań, oceniam pozytywnie przyjęte przez Autorkę rozwiązania – umieszczenie domyślnie refleksji i efektów (wyników) rozważań naukowych w katalogu ustalonych przez Autorkę zagrożeń prawnych, politycznych i militarnych oraz społecznych.

g) Informacje dot. praktycznego zastosowania uzyskanych wyników badań

Przyjęta w pracy konwencja:

- nakreślenie sytuacji, cyklu planowania strategicznego na rzecz bezpieczeństwa morskiego RP,
- ocena zagrożeń,
- zderzenie ww. z mechanizmami implementacji strategii morskich organizacji międzynarodowych

pozwala Autorce w rozdziale czwartym podjąć się kreatywnego i rzetelnego przedstawienia propozycji implementacji strategicznej, modyfikacji cyklu planowania strategicznego.

Najbardziej interesujące w pracach naukowych, a zarazem najtrudniejsze, są sugestie oraz wskazania obszarów i przedstawienie dla nich konkretnych rozwiązań. Autorka, jako pracownik Biura Bezpieczeństwa Narodowego, praktyk, doskonale wywiązała się z przetransponowania istoty procesu badawczego w katalog naprawczy. Doktorantka szeroko zakreśla obszar działania, wskazuje konkretne rozwiązania w pracy z dziećmi, młodzieżą, wprowadzane już na etapie edukacji szkolnej i zabawy. Autorka nie unika też wskazywania rozwiązań trudnych, o charakterze politycznym.

h) Informacja o nieprawidłowościach, które pojawiły się w ocenianej rozprawie

Nie dostrzegam nieprawidłowości w przedstawionej do recenzji dysertacji. W rozprawie występują wprawdzie usterki stylistyczne, językowe, redakcyjne, edycyjne oraz drobne błędy merytoryczne, które nie wpływają jednak w znaczący sposób na ogólną ocenę rozprawy. Należy ponadto stwierdzić, iż w dziele liczącym tak wiele stron trudno uniknąć potknięć oraz niejednoznaczności. Na przykład, zmieniłbym element natury porządkowej: podrozdział 1.2, traktujący o obecnie obowiązującym cyklu planowania strategicznego, poprzedziłbym podrozdziałem 1.3 o historycznych koncepcjach rozwoju Marynarki Wojennej RP. Nie odwrotnie.

i) Ocena czy rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego

O oryginalności dysertacji stanowi fakt, że Autorka, pracownik BBN, praktyk nie-teoretyk, dotyka na co dzień tematyki martwych obszarów proceduralnych i technicznych Marynarki Wojennej RP.

Autorka odważnie – trzeba podkreślić – z troską, nie-politycznym kolorem, zmierza do **naprawy** zdegradowanej Marynarki Wojennej RP, wdrożenia Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP i praktycznego jej

realizowania poprzez przyjęcie konkretnych kierunków naprawczych oraz modernizacyjnych.

Fundamentem podjęcia dzieła naprawczego ma być:

- wspaniały historyczny ciężar gatunkowy Marynarki Wojennej RP,
- dobrze wykształcona inżynierska kadra oficerska i cywilna,
- pierwiastki społeczne - miłość do morza, ceniecie sobie nadmorskiego położenia, świadomość klejnotu, a zatem przyzwolenie społeczeństwa na wydatki w kierunku rozwoju infrastruktury i parku jednostek bojowych dla poprawy bezpieczeństwa morskiego.

Autorka, przywołując definicje socjologii nautycznej R. Woźniaka, L. Janiszewskiego, J. Sztumskiego i porównując je z kondycją wiedzy o strategii morskiej „większości obywateli”, ocenia ten stan negatywnie. Planowane, starannie przygotowywane operacje morskie, **często** przynosiły klęskę i straty. Woli walki pieniądzem nie kupiono. Autorka podkreśla brak zaangażowania mentalnego najemników.

„Świadomość” to termin używany przez wielu profesorów zajmujących się ochroną dziedzictwa narodowego. Różnych obszarów. Ale tryb jest wszędzie ten sam – musimy jako społeczeństwo **rozumieć**, gdzie nasz skarb i przyzwalać na jego pielęgnację i pomnażanie. Bez **świadomości** - wiedza pozostanie martwa.

Wydawać by się mogło, że praca Doktorantki jest systematyką dostępnej wiedzy. Nic bardziej mylnego. Doktorantka proponuje praktyczne rozwiązania już na etapie okresu szkolnego, po konkretne propozycje inicjatyw wojskowych i działań o charakterze politycznym. Podkreśla wagę budowania społecznych mechanizmów, sprzyjających wdrażaniu rekomendacji „Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP”.

Wartością dodaną dysertacji jest odczuwalna siła, która leży w mentalnym zaangażowaniu Autorki. Jej patriotycznej postawie i trosce o losy polskiej marynarki, a zatem - trosce o bezpieczeństwo Polski, jako ważnego kraju na mapie Europy. Referując historyczne dokonania sił morskich, Autorka wyraźnie szuka zakotwiczenia przyszłych działań w tej pięknej karcie, zapisanej przed laty.

Autorka śmiało wykazuje braki koniunkturalne i ekonomiczne dla zrealizowania projektu, jakim jest silna Marynarka Wojenna Rzeczypospolitej Polskiej.

Konkludując, wobec wyrażonych przeze mnie treści w niniejszej recenzji, jednoznacznie oświadczam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Agnieszki ADAMUSIŃSKIEJ „*Determinanty implementacji rekomendacji zawartych w strategicznej koncepcji bezpieczeństwa morskiego Rzeczypospolitej Polskiej w świetle doświadczeń wybranych państw*” **spełnia** w mojej ocenie warunki wynikające z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytułach w zakresie sztuki* (Dz.U. 2003, Nr 65, poz. 595 z późn. zm.). Doktorantka wykazała się wiedzą z dziedziny nauki o bezpieczeństwie oraz umiejętnością posługiwania się metodami badawczymi, wnosząc wkład w rozwój teorii nauki o bezpieczeństwie.

**Wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki ADAMUSIŃSKIEJ
do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.**

dr hab. Piotr GAWLICZEK, prof. UWM